

Можливість доступу до інформаційних ресурсів, а в галузі освіти інформаційно-методичного забезпечення процесу навчання, тиражування передових педагогічних технологій на основі використання нових інформаційних технологій забезпечує розширення та зміцнення зв'язків між окремими структурами закладу вищої освіти в системі вищої освіти, що призводить до – покращення її функціонування.

Література:

1. Вакула, А. Ю. Проблеми впровадження дистанційного навчання у вищій школі. *Сучасний український університет: теорія і практика впровадження інноваційних технологій* : VII Міжнар. наук.-метод. конф. до 60-річчя Сумського держ. ун-ту. 2008 р.
2. Єсіна О. Г. Електронний підручник як засіб підвищення якості освіти. *Теорія та методика електронного навчання*. 2011.
3. Скопа О. О. Інформатизація професійної діяльності фахівців. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005.
4. Шерман М. І. Комп'ютерно-інформаційна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: Монографія. КИЇВ : Вища освіта. 2004.
5. Ведерніков Ю. А., Кульбач С. О., Кучук А. М. Юридична деонтологія. Дніпропетровськ. 2011.
6. Артикуца Н. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. Київ, 2005.
7. Моца А. Теоретико-методичний аспект інноваційного розвитку вищої освіти України. *Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць*. Спецвип. 1(10). Ужгород, 2015.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-300-5-11>

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ

Серединко А. А.

*здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії другого курсу
спеціальності 081 – Право
кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Одним із пріоритетних напрямів модернізації вітчизняної вищої освіти на сучасному етапі є необхідність розвитку та вдосконалення юридичної освіти. Проблема підготовки кваліфікованих конкурентоздатних

юридичних кадрів відноситься до числа найбільш актуальних, оскільки від її вирішення в значній мірі залежить успіх проведення політико-правових реформ. Реформуючи вітчизняну систему вищої юридичної освіти важливо звернутися до досвіду зарубіжних країн, котрі мають різноманітні моделі юридичної освіти та успішно їх реалізують протягом тривалого часу.

В зв'язку з цим особливий інтерес представляє досвід організації та реформування юридичної освіти в Німеччині, де історично склалася одна з найкращих моделей підготовки юристів.

За останні роки питання сучасних моделей юридичної освіти стали предметом наукових досліджень чималої кількості науковців, зокрема: А. Андрощук, Р. Антропов, В. Бігун, В. Власихін, Р. Граверт, Н. Давидова, В. Захаров, К. Жебровська, Р. Келемен, З. Козачкова, Т. Куковська, О. Мінченко, О. Проскурняк, Ю. Роскопіна, С. Фокіна та ін. Однак комплексного теоретико-правового аналізу особливостей підготовки юридичних кадрів в різних правових системах не зроблено, що обумовлює актуальність наукового дослідження.

Метою дослідження є теоретико-правовий аналіз сучасних моделей юридичної освіти на прикладі Німеччини.

Досвід Німеччини в справі модернізації вищої юридичної освіти цікавий і заслуговує особливої уваги з боку вітчизняних науковців, оскільки правова система України історично тяжіє до романо-германської правової сім'ї, а конкретно до германської підгрупи.

Так сталося, що юридична освіта в Німеччині традиційно користується неабияким попитом серед абітурієнтів, а процес отримання вищої юридичної освіти має ряд особливостей. По-перше, мета – підготовка «юристів-універсалів» (“Einheitsjurist”), котрі після завершення навчання здатні працювати в будь-якій галузі юриспруденції (цивільне, кримінальне, податкове, земельне, комерційне право тощо), обіймати будь-яку посаду в державних органах (суддя, прокурор, адвокат чи ін. державний службовець), а також в приватних компаніях. По-друге, термін навчання складає від шести до восьми років зі здачею двох державних іспитів. По-третє, наявність дворівневої системи юридичної освіти: університетське навчання та практичне стажування. На першому етапі студенти проходять 4–5 річне навчання в університетах на юридичних факультетах, а потім, після закінчення бакалавріату, випускники обов'язково проходять обов'язкову двоєрічну практику (референдіат). По-четверте, кожен етап закінчується державним іспитом, котрий повністю охоплює всі аспекти права. По-п'яте, після успішної здачі іспитів юрист-початківець має право розпочати кар'єру в будь-якій юридичній сфері.

На відміну від здобувачів вищої юридичної освіти в інших країнах, німецька модель відрізняється тим, що дозволяє вступати на юридичні

факультети абітурієнтам без ступеня бакалавра, як і в Україні. Після 13-річного навчання в школі більшість абітурієнтів вступають одразу в університети на чотирьохрічне навчання на ступінь бакалавра. Для зарахування до університетів не існує екзамену, лише у випадку коли кількість бажаючих отримати юридичну освіту більша за кількість запропонованих місць, абітурієнтам може бути відмовлено в навчанні, але з гарантією зарахування до іншого університету. Як відмічає німецький вчений Ш. Коріот, такий спрощений доступ до навчання призводить до великої кількості абітурієнтів, однак в подальшому близько 20 % відраховуються та не здають державний іспит [1].

Сам метод навчання є стандартизованим по всій країні, і на відміну від інших країн, престиж університету не відіграє суттєвої ролі при виборі вищого навчального закладу абітурієнтом.

Здобувач вищої юридичної освіти протягом чотирьох-п'яти років вивчає правові дисципліни, після чого здає перший державний екзамен, котрий складається з трьох етапів. Спочатку необхідно виконати домашнє завдання, котре представляє собою рішення юридичного казусу з державного, цивільного чи кримінального права. Об'єм виконаного завдання складає від 50 до 100 сторін з використанням значної кількості нормативних джерел та літератури. Потім мають бути виконані три аудиторних контрольних роботи з державного, цивільного та кримінального права. Далі проводиться усна частина екзамену, причому процедура проведення усного екзамену побудована таким чином, що від прийому екзамену відсторонені викладачі та професори, котрі безпосередньо читають лекції та ведуть практичні заняття. До прийому державного екзамену залучаються практикуючі юристи, представники міністерств, судді, професори інших вищих навчальних закладів [2, с. 183].

Варто відмітити, що в зв'язку з тим, що засвоєння та подальший контроль на екзамені підлягає величезній об'єм знань з юриспруденції, в Німеччині існує так зване репетиторство (Repetitorium). Репетитор – це професор, практикуючий юрист чи молодий спеціаліст, який в недалекому минулому сам склад державний іспит. Репетитор надає суттєву допомогу при підготовці до екзамену. До послуг репетитора звертаються більше 95 % студентів [2, с. 184]. Одним із дискусійних положень розробленого в Україні проекту закону «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії» є запровадження складання всіма випускниками правничих шкіл єдиного державного кваліфікаційного іспиту, що наближає нас до німецької моделі отримання вищої юридичної освіти. Але юридична спільнота висловлює побоювання, що після такого нововведення цінність отримання правничої освіти в класичних університетах з багатолітніми

традиціями правових шкіл буде втрачено назавжди. Абітурієнт буде запрограмований на отримання відповідної кількості кредитів у найпростіший спосіб. Фактично університети у такий спосіб перетворюються на підготовчі курси, причому не найкращі [3; 4].

Всі студенти, що здали перший державний екзамен, починають навчання в якості референдента для отримання практичних навичок. Практика триває два роки і передбачає здійснення різного роду діяльності за певними напрямками:

- цивільний напрям (наприклад, в суді загальної юрисдикції по цивільним справам) – 5 місяців;

- кримінальний напрям (наприклад, в прокуратурі чи в суді загальної юрисдикції по кримінальним справам) – 3 місяці;

- адміністративний напрям (наприклад, в адміністративному суді чи в будь-якому відомстві) – 3 місяці;

- адвокатура (в адвокатському бюро) – до 9 місяців (як пріоритетний напрям);

- практика за вибором – близько 4 місяців [2, с. 185].

В вказаний період студент-практикан має право вільно обрати спеціалізацію, оскільки він вже має достатнє уявлення про ту чи іншу практичну професійну діяльність.

Перший етап практики проходить в судах загальної юрисдикції, офісі прокурора, адміністративних агентствах та юридичних фірмах.

На другому етапі практики референт сам може обирати, де продовжити отримання практичних навичок. Під час кожного етапу референта оцінює закріплений за ним супервайзер. Референт приймає участь в судових засіданнях і може діяти від імені прокурора чи адвоката. Крім цього, він відвідує спеціальні групи з навчання, де обговорюють практичні проблеми юридичної професії. Як відмічає Ш. Коріот, в суді та офісі прокурора референт практикується по три місяці в кожному і дев'ять місяців займає практика в адвокатській конторі, оскільки 60–70 % студентів надають перевагу адвокатській кар'єрі [1].

Після закінчення практики (рефендаріата) студент здає другий державний екзамен, процедура котрого схожа зі здачею першого державного іспиту. Як і при першому екзамені, кандидати здають 8–12 письмових тестів і один усний. На відміну від першого іспиту, другий націлений на оцінку практичних навичок, де рада екзаменаторів переважно складається із практикуючих юристів. Лише 15 % отримують оцінку вище середнього. Результати даного іспиту дуже важливі для кар'єри юриста, особливо на початку. Студентів, що здали другий державний іспит в Німеччині називають «повними юристами»

(“Volljurist”), котрі можуть працювати в будь-якій сфері юриспруденції, вправі займати будь-яку посаду, включаючи посаду судді.

Однак слід констатувати, що незважаючи на той факт, що теоретично випускники юридичних факультетів підходять для будь-якої спеціальності, але на практиці досить складно знайти роботу із-за перенасичення юристів в країні, де щорічна потреба становить близько 3000 чоловік, а випускається 10 тисяч юристів.

В Німеччині не існує екзамену “bar” за типом американської моделі, після котрого юриста приймають в асоціацію адвокатів. В Німеччині це формальність. Однак лише кандидати з гарними результатами, а це лише 10–15 % випускників юридичних факультетів можуть зайняти суддівську посаду. Це є класичною метою юридичної освіти, коли лише найкращі можуть зробити кар’єру судді. Кар’єра адвоката чи прокурора в більшості випадків також залежить від оцінок.

Підсумовуючи викладено, можна зробити висновок, що юридична освіта в Німеччині суттєво відрізняється від вітчизняної, однак характеризуються загальною практичною спрямованістю і серйозним підходом до системи державних екзаменів та допуском до юридичної професії. Основною метою юридичної освіти в Німеччині є підготовка висококваліфікованих юристів, здатних ефективно здійснювати свої функції та задавати світові тенденції в юридичній практиці. Саме тому, досвід підготовки юристів в Німеччині необхідно вивчати і враховувати при розробці концептуальних засад реформування системи юридичної освіти в Україні.

Література:

1. Stefan Koriath. Legal Education in Germany today. *Wisconsin International Law Journal*. 2006. № 2. International Conference on Legal Education Reform Germany.

2. Pandurskaya G. D., Reshetnikova T. K. Higher legal education in Germany. *Vestnik Udmurtskogo universiteta*. 2005. № 6–1. P. 180–186.

3. Бурдін В. Реформування юридичної освіти в Україні: реалії та перспективи. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2018. Випуск 66. С. 3–13.

4. Янчук Н. Д. Реформування юридичної освіти в Україні: осмислення та перспективи. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 311–316.